

Concept verkiezings- programma

PvdA Gelderland

Voorwoord van de lijsttrekker

Iedere Gelderlander recht op een betaalbare woning

Wonen is een grondrecht, waarvoor de overheid zorg draagt. Dat iedereen recht heeft op een dak boven het hoofd, is de basis van de volkshuisvesting.

De Partij van de Arbeid vindt dat iedereen in Gelderland goed moet kunnen wonen. Mensen merken dat een modaal inkomen niet meer voldoende is om een gewoon huis te kunnen kopen. Er zijn onvoldoende huurwoningen beschikbaar en mensen die zijn aangewezen op een sociale huurwoning staan te lang op een wachtlijst.

In 2020 is de provincie dankzij de PvdA met het Actieplan Wonen de Gelderse woningzoekenden te hulp geschoten. Door het gericht inzetten van geld, het wegnemen van lastige regels en het inzetten van experts is de woningbouw gestimuleerd. De provincie maakte hiermee de bouw van 29.000 woningen extra in heel Gelderland mogelijk, met speciale inzet op sociale huur en betaalbare koopwoningen tot 250.000 euro.

De problemen in de volkshuisvesting nemen door gestegen bouwkosten, gebrek aan personeel en andere factoren echter toe. Daar heeft de PvdA een plan voor.

Ons plan voor betaalbare woningen in heel Gelderland

- Waar het gemeenten en ontwikkelaars niet lukt om een woningbouwproject te realiseren, investeren we provinciaal geld, vooral voor sociale woningbouw en betaalbare koopwoningen (tot 250.000 euro).
- Om de stikstofuitstoot van nieuwe woonwijken te compenseren nemen we maatregelen, bijvoorbeeld door het toevoegen van nieuwe natuur.
- Samen met de Gelderse regio's zorgen we dat er voldoende woningen zijn voor mensen met een zorgbehoefte.
- We zetten verhuiscoaches in om mensen die willen verhuizen te helpen. Doorstroming kan woningzoekenden helpen.
- We stimuleren nieuwe vormen van bouw: circulair, fabrieksmatig en biobased.
- We verbreden het programma SteenGoed Benutten naar een integrale wijkaanpak.
- Wij zijn voorstander van gemengde wijken. We vragen gemeenten om in hun bouwplannen sociale woningbouw en goedkope koopwoningen ook toe te voegen in wijken waar vooral mensen met hoge inkomens wonen.
- We zetten volop in op het ombouwen van leegstaande panden naar nieuwe woningen.
- Om koopwoningen die met provinciaal geld zijn gebouwd ook betaalbaar te houden, zetten we een Woonfonds op. Bij doorverkoop van deze woningen wordt de gestegen waarde niet doorberekend aan de nieuwe koper.
- We maken nieuwe afspraken met corporaties over het isoleren van woningen, waardoor de leefkwaliteit verbetert en de energierekening daalt.
- We maken bindende afspraken met gemeenten over sociale en betaalbare woningbouw. We grijpen in waar nodig.
- We gaan door met de versnellingsteams: door de provincie betaalde experts die knelpunten wegnemen.
- We maken een plan om collectieve woonvormen meer mogelijk te maken.
- Via de Gelderse Bouwacademie zorgen we ervoor dat meer mensen kiezen voor een baan in de bouw.

Iedere Gelderlander recht op een warm, duurzaam huis

We moeten minder gas gebruiken. Daar is geen twijfel over mogelijk. Voor onze portemonnee én onze planeet. En niet in de laatste plaats om niet langer afhankelijk te zijn van landen als Rusland. De makkelijkste manier om snel minder gas te verbruiken is isoleren. Maar laat dat nou net geen optie zijn voor mensen met een klein inkomen. Het is tijd voor een sociaal isolatieoffensief.

De subsidies voor verduurzaming klotsen tegen de plinten. Voor een groen dak hier, zonnepanelen daar, warmtepompen en een flinke isolatiesprong. Dat geld is goed besteed: we willen nog lang op deze planeet leven en een lagere energierekening en leefbare wijk zijn voor iedereen fijn. Het probleem met die subsidies is dat ze er alleen zijn voor mensen die een eigen huis hebben en bovendien zélf een flinke smak geld in verduurzaming kunnen investeren. Voor huurders en mensen die niet gezegend zijn met een dikke spaarrekening blijft deze hulp vaak buiten bereik.

Daarom moeten we werken aan een sociaal isolatieoffensief waar iedereen van profiteert. Onder het credo: iedereen warm, niemand arm.

Ons plan: iedereen warm, niemand arm

- In de afgelopen vier jaar hebben we samen met de woningcorporaties een aanpak ontwikkeld om de huizen met de slechtste energielabels te verduurzamen. We leggen de lat nu hoger. Alle huurhuizen hebben in 2030 minimaal energielabel B: daar maken we dwingende afspraken over met corporaties, gemeenten en particuliere verhuurders.
- In samenwerking met gemeenten komt er een renteloze lening voor inwoners met maximaal twee keer modaal inkomen om te investeren in verduurzaming van hun woning.
- Er wordt nu nog te veel langs elkaar heen gewerkt, wat inefficiënt is en veel tijd kost. Daarom neemt de provincie daarin een coördinerende rol. Door per straat bewoners te adviseren over de beste isolatiestrategie en door burens aan te moedigen samen een aannemer in de arm te nemen. Te beginnen bij de woningen die nu het meeste energie verbruiken.

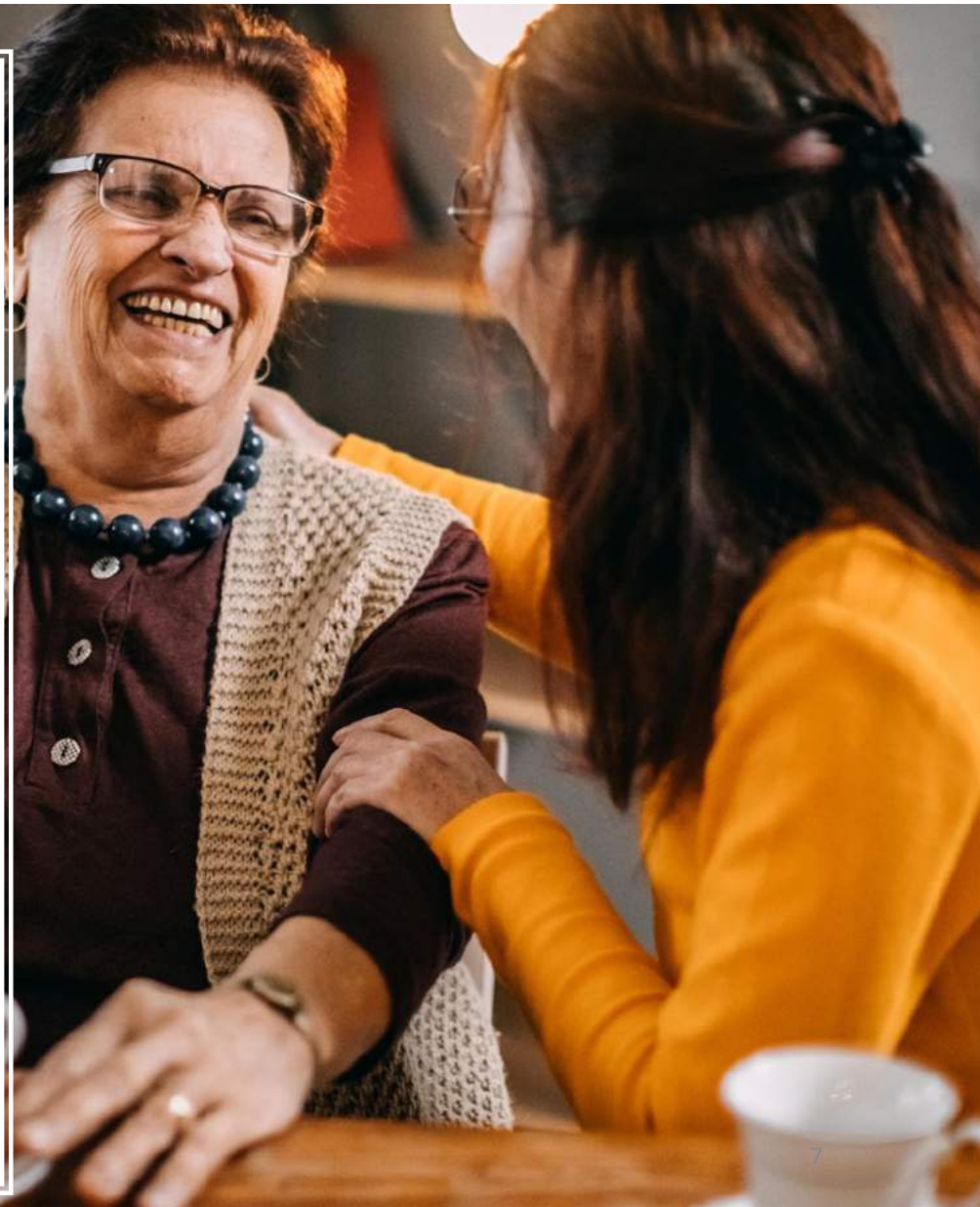

Verantwoordelijkheid nemen voor mensen op de vlucht

Eén op de honderd wereldburgers is nu op de vlucht. Voor oorlog, voor geweld, voor armoede, voor de opwarming van de aarde. Deze mensen verdienen onze hulp én perspectief. Perspectief op een terugkeer naar huis. Of op een woning als ze hier blijven. Op een baan. Op een goede toekomst voor hun kinderen.

De Nederlandse asielopvang verkeert in een noodtoestand. Dat vraagt om scherpe maatregelen. Provincies hebben daarin een bijzondere rol: zij coördineren de samenwerking tussen gemeentes om opvanglocaties te openen en houden toezicht op de realisatie van deze locaties.

De Partij van de Arbeid staat pal voor deze verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd hebben we oog voor de zorgen die onder de bevolking leven. We zetten een extra stap om bij te dragen aan draagvlak voor de noodzakelijke opvang. Het is belangrijk om ook andere woningzoekenden te voorzien van een goede, veilige en mooie woning. Spoedzoekers zoals gescheiden ouders verliezen we hierbij niet uit het oog. De provincie draagt actief bij om nieuwkomers goed te laten integreren, zodat ze snel een actief onderdeel zijn van de maatschappij. In de krappe arbeidsmarkt van vandaag is die bijdrage zeer welkom.

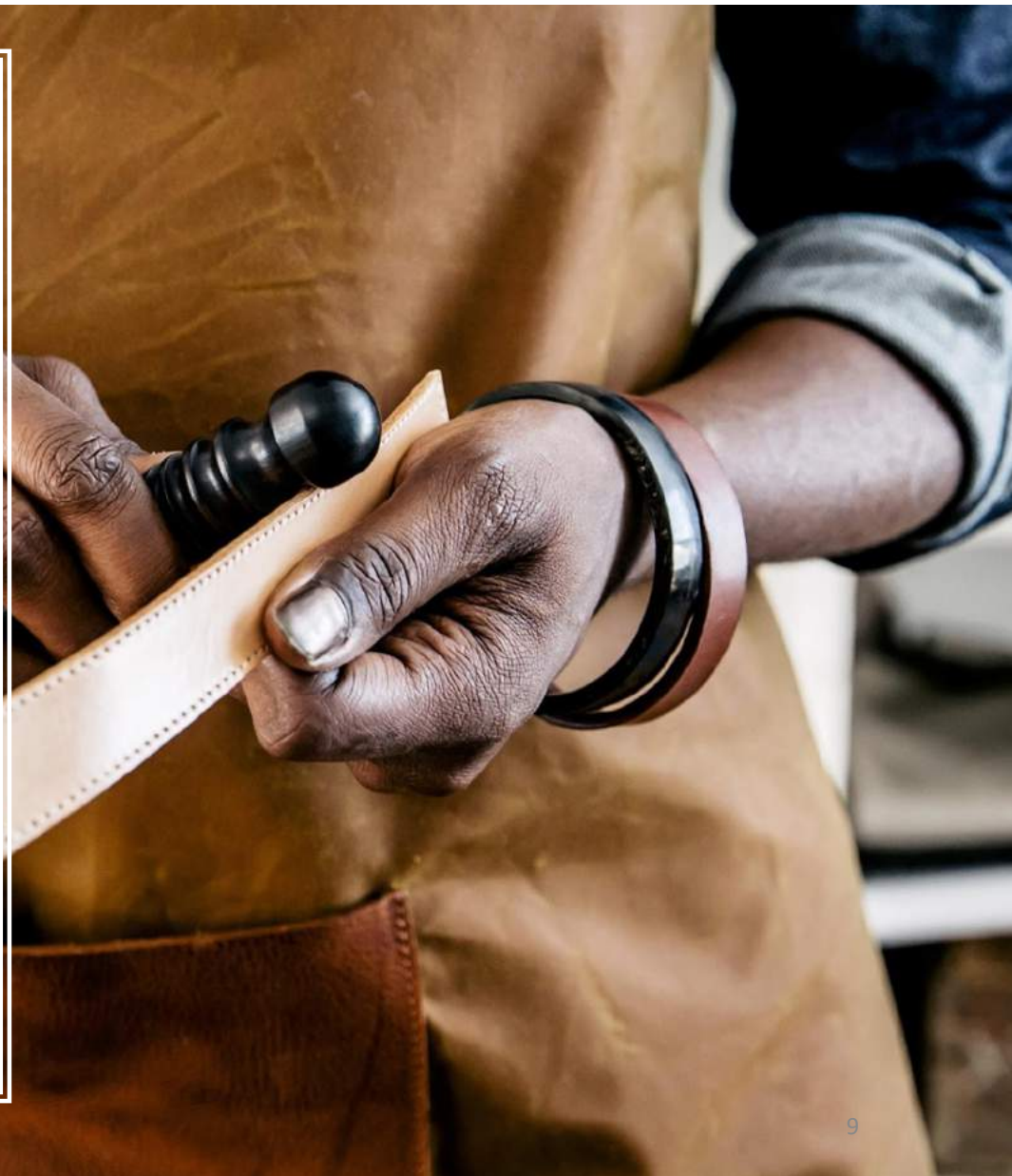
Ons plan: fatsoenlijke opvang voor vluchtelingen en een warm welkom in de samenleving voor statushouders

- Bij het opvangen van asielzoekers en het huisvesten van statushouders spreken we gemeenten die tot nu toe weinig verantwoordelijkheid nemen als eerste aan. Gemeenten die al veel hebben bijgedragen ontlasten we. Wanneer gemeenten tegenstribbelen treden we in het uiterste geval dwingend op. Wij staan achter het beleid dat asielzoekers uit veilige landen worden teruggestuurd naar land van herkomst en geen opvang krijgen.
- Om het lokale draagvlak te vergroten helpen we gemeenten actief om meer kleinschalige opvang te realiseren.
- De provincie koopt flexwoningen om op korte termijn de woningvoorraad te vergroten. Deze plaatsen we zoveel mogelijk op braakliggende terreinen binnen de dorps- of stadsgrenzen. Op die manier kunnen we zowel de huidige woningzoekenden als statushouders snel een stevige basis geven.
- Door actief grondbeleid kan de provincie bevorderen dat deze flexwoningen in sociaal-economisch sterke wijken terecht komen. Op deze manier worden nieuwkomers eerlijk gespreid.
- Bij het tegemoetkomen aan de extra woonvraag helpen we corporaties om bij aanstaande renovaties inzichtelijk te maken hoe het bestaande vastgoed beter benut kan worden. Wanneer er meer woningen gecreëerd kunnen worden binnen de bestaande ruimte stellen we een lening beschikbaar. Hiervoor richten we een fonds op.
- Om nieuwkomers te helpen snel te integreren breiden we het Gelderse traineeship voor statushouders uit. We benaderen bedrijven en gemeenten waarvoor de trainees ook opdrachten kunnen gaan doen. Uiteindelijk willen we dat er zoveel mogelijk trainees ergens aan de slag kunnen.

Iedere Gelderlander recht op goed werk en een zinvol bestaan

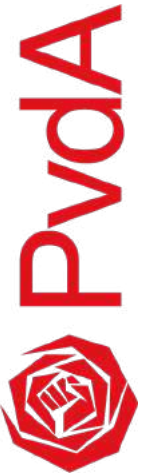
In Gelderland werken tal van mensen met hoofd, hart en handen aan een mooie toekomst voor ons allemaal. Er zijn meer banen dan ooit en dan is het onverteerbaar dat er nog zo veel mensen langs de kant staan. In Gelderland moet iedereen die wil werken gestimuleerd worden om te gaan werken.

Een goede baan zorgt voor inkomen en brengt toekomstperspectief. In een goede baan kun je je blijven ontwikkelen en lever je een waardevolle bijdrage aan de maatschappij. Goed werk voor iedereen resulteert in een vitale economie, waarin ruimte is voor iedereen en waar mensen zich nuttig voelen.

Ons plan voor goed werk en een zinvol bestaan voor iedereen

- **We belonen zekerheid:** bij projecten waar de provincie financieel aan bijdraagt stellen we als voorwaarde dat werknemers een eerlijk salaris en goede arbeidsvoorwaarden hebben.
- **Werknemers van de provincie verdienen minimaal 14 euro per uur:** zo geven we het goede voorbeeld. Het vaste contract is weer de norm.
- **Er komt een start-up bonus voor duurzame bedrijven van 5.000 euro.**
- **We maken geld vrij om de komende vier jaar met de arbeidsmarktregio's verenigd in het Gelrepact personeelstekorten in vitale beroepen aan te pakken.**
- **Mensen met een arbeidsbeperking hebben recht op werk.** Daarbij hebben zij extra hulp nodig. Daarom werken we samen met gemeenten aan ontwikkelbedrijven, een modern sociaal werkbedrijf.
- **Werkzoekenden met een beperking komen in dienst bij dit bedrijf,** dat verantwoordelijk is voor begeleiding en ontwikkeling. Bij deze werkgever wordt beschut werk geboden, maar mensen kunnen ook doorstromen naar reguliere werkgevers. Iedere arbeidsmarktregio telt minstens één sociaal ontwikkelbedrijf.

Verantwoordelijkheid nemen voor economie en arbeidsmarkt

Gelderland telt veel internationale werknemers, niet alleen in sectoren als de bouw en de voedselvoorziening, maar ook in de wetenschap. Het gaat om meer dan 60.000 mensen per jaar. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de economie, maar hebben ook recht op goede huisvesting. Dat zorgt voor extra druk op het woningaanbod.

De regionale economie staat ten dienste van de Gelderlanders. Ons doel is een gezonde leefomgeving met bedrijven en maatschappelijke organisaties die bijdragen aan het welzijn van alle Gelderlanders. De focus bij de regionale economie heeft te lang gelegen op het vergroten van de economische impact en te weinig op maatschappelijke impact. Het stimuleren van brede welvaart moet de norm worden. Veel maatschappelijke activiteiten kunnen daarbij niet zonder de inzet van vrijwilligers.

Er zijn meer banen dan ooit en dan is het onverteerbaar dat er nog zo veel mensen langs de kant staan. In Gelderland moet iedereen die wil werken gestimuleerd worden om te gaan werken. Via omscholing kunnen tekorten op de arbeidsmarkt aangepakt worden.

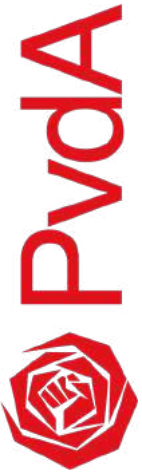
Ons plan voor fatsoenlijk werk

- Gelderland moet actief aan de slag met de aanbevelingen van de commissie-Roemer. Voor de huisvesting van internationale medewerkers komt er een keurmerk. Strikte naleving van de regels voor iedere huisvester handhaven.
- Huisvesting van grote groepen medewerkers gebeurt wat ons betreft niet in kwetsbare wijken. Het regionale bedrijfsleven dat van deze medewerkers afhankelijk is betaalt mee aan een oplossing.
- We ontmoedigen het aannemen van internationale medewerkers in niet-duurzame sectoren.
- Iedereen die in Nederland werkt verdient fatsoenlijke, Nederlandse, arbeidsvoorwaarden en lonen.
- De PvdA wil dat de provincie crossovers tussen onderwijs en bedrijfsleven verder mogelijk maakt. De aanpak met de arbeidsmarktregio's via het Gelrepact moet hierbij helpen.
- Daarom willen we in elke school een goed technieklokaal. Op alle niveaus – van vbo tot wo – moet ook aandacht voor de de praktijk zijn.
- Voortzetten en uitwerken van de Gelderse Bouwacademie, vijf hubs die zich bezighouden met het opleiden van zij-instromers voor een baan in de bouw. Daarnaast wordt gewerkt aan (sociale) innovatie om bedrijven klaar te stomen om de achterstand in de bouw in te halen en de bestaande woningvoorraad te verduurzamen.
- Initiatieven als Newtech Apeldoorn blijven we ondersteunen. Newtech is een plek waar het bedrijfsleven, talenten en onderwijs samen in een praktijkomgeving komen. Het ontwikkelen van (vak)mensen in duurzame technologie staat centraal, met een focus op een leven lang ontwikkelen.
- Voor statushouders kunnen we via werk en integratie een win-win situatie creëren. Integratie voor de statushouders door middel van taalontwikkeling en extra handen in de technieksector.

Ons plan voor brede welvaart in Gelderland voor iedereen

- Brede welvaart is de norm bij alles wat we doen als provincie: dat gaan we nauwgezet per wijk, dorp en gemeente monitoren zodat we gericht kunnen mee-investeren in het geluk van onze bewoners.
- We ondersteunen de Gelderse gemeenten bij het realiseren van circulaire ambachtscentra: ieder gemeente heeft er minstens één voor 2028. In deze ambachtscentra gaan ook mensen vanuit de sociale ontwikkelbedrijven aan de slag.
- We stimuleren starters om een eigen bedrijf te starten met een voucher van 5.000 euro, indien het bedrijf actief is in Cybersecurity, Techniek, Lifescience, Health, Food of Energy.
- We maken een fonds om vrijwilligerswerk beter te faciliteren.
- Alle werkgevers zijn verantwoordelijk voor het bieden van stage- en leerplekken voor jongeren. De provincie geeft het goede voorbeeld.
- De provincie neemt de regie om over sectoren en regio's heen de arbeidsmobiliteit te vergroten. Daarbij heeft de provincie oog voor de speerpunten van de verschillende arbeidsmarktregio's.
- Best practices over koppeling onderwijs en bedrijfsleven dragen we actief uit.
- We gaan door met het Gelrepact om zo de tekorten op de arbeidsmarkt aan te pakken.
- Oost NL gaat alleen nog werkgelegenheid acquireren die past bij onze regionale ecosystemen.
- We ondersteunen gemeenten om verplaatsingen van bedrijven mogelijk te maken om zo ruimte te maken voor woningbouw.
- We zorgen dat er in gemeenten meer gemengde woon-werklocaties kunnen ontstaan.
- Naast de woningbouwopgave blijven we in onze ruimtelijke plannen oog houden voor werklocaties: bijvoorbeeld voor kantoren op A-locaties als een stationsgebied. Wonen en werken kunnen zo prima in elkaars nabijheid plaatsvinden.
- We zorgen dat recreatie en toerisme zich beter verspreidt over Gelderland. We stimuleren het beter benutten van de mogelijkheden buiten het hoogseizoen.
- Voor de bewoners van 100.000 nieuwe woningen moeten er voldoende recreatiemogelijkheden zijn: recreatie en toerisme vormen een vast onderdeel van onze grote opgaven.
- We zijn kritisch op bedrijven die veel ruimte vragen, zoals XXL-logistiek. We wijzen hier beperkte plekken voor aan. Als deze bedrijven zich in Gelderland vestigen moeten ze een stevige bijdrage leveren aan de regionale welvaart.

Een gezonde leefomgeving voor iedereen

Een gezond, veilig, schoon en welvarend Gelderland. Dat is waar de provincie hard voor aan het werk is. Het evenwicht tussen de functies die een gebied kan hebben en de voorwaarden waaronder je ergens kan wonen of werken is een voortdurend samenspel tussen ruimte geven en inwoners beschermen.

Iedereen in Gelderland heeft recht op een gezonde leefomgeving. Verminderde levensverwachting op basis van de plaats waar je woont is onacceptabel. Waar je niet zelf je leefsituatie kan verbeteren staat de provincie samen met de omgevingsdiensten naast de inwoners om bij te dragen aan verbetering.

Zorgen van inwoners over hun leefomgeving moeten serieus worden genomen. Of dit nu rondom de slibverwerking bij Zutphen is, de papierfabriek in Renkum of een biomassacentrale in Arnhem. Vaak is het een combinatie van wegverkeer, industrie en andere factoren waardoor een stapeling van hinder ontstaat.

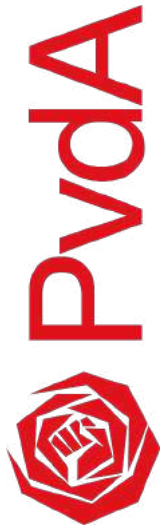
Economie en werkgelegenheid zijn belangrijk, maar een fijn woon- en leefklimaat ook. Een duidelijk kader voor een gezonde leefomgeving is nodig om transparanter te zijn naar onze inwoners.

Fijn wonen is ook natuur in de buurt hebben, een landschap dat uitnodigt om te ontdekken, te wandelen of te fietsen en buiten te zijn. Uitloopgebieden rondom woonwijken, maar ook ongehinderd het buitengebied bereiken.

Ook de inrichting van onze straten en wijken draagt bij aan een gezonde leefomgeving. Een boom geeft net zoveel verkoeling als tien airconditioners. In steden hebben we aandacht voor voldoende groen en water. Verstedelijking is geen synoniem voor versteding.

Ons plan voor een gezonde leefomgeving

- **We vergunnen niet meer dan strikt noodzakelijk: industriële vergunningen lichten we door om ongebruikte milieuruimte te verminderen.**
- **Bij elk nieuw plan wordt een paragraaf gezonde leefomgeving toegevoegd. Zo kan de afweging beter worden gemaakt op welke plekken nieuwe activiteiten kunnen worden toegevoegd.**
- **De omgevingsdiensten komen meer naast inwoners te staan, we investeren in extra capaciteit en scholing bij deze diensten.**
- **We hebben bijzondere aandacht voor voetgangers bij het aanleggen van nieuwe (rond)wegen.**
- **We leggen een norm vast voor voldoende groen en water bij nieuwbouwprojecten.**
- **Bij nieuwe projecten zorgen we ervoor dat ze klimaatbestendig zijn voor de komende honderd jaar.**
- **We planten 500.000 bomen en struiken in dorpen en steden. Dit draagt bij aan verkoeling én aan het voorkomen van overstromingen.**

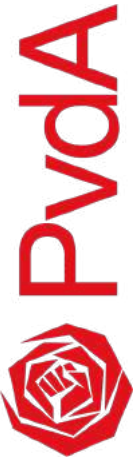
Schoon drinkwater voor iedereen

Gelderland bezit omvangrijke waterwingebieden. Bedrijven onttrekken omvangrijke hoeveelheden grondwater en betalen daar nauwelijks voor. Water lijkt kortom in Gelderland in overvloed aanwezig te zijn, toch is de praktijk anders: de zomers worden droger, rivieren ondieper en de vraag naar drinkwater stijgt omdat we 100.000 woningen bouwen. Wat je niet gebruikt hoeft ook niet opgepompt te worden: dat geldt voor energie, maar zeker ook voor water. We zetten dus fors in op waterbesparing niet alleen bij burgers maar zeker ook bij de grote onttrekkers waarvoor de provincie vergunningverlener is.

Om daarnaast zeker te zijn van voldoende drinkwater zetten we in op het aanwijzen van voldoende drinkwaterzoekgebieden. We kijken daarbij ook naar nieuwe vormen van drinkwatervoorziening.

Ons plan voor toegankelijk schoon drinkwater

- **We stimuleren grote onttrekkers (meer dan 150.000 m³ per jaar) om hun productieprocessen zo in te richten dat ze aanzienlijk minder water nodig hebben. We eisen bij de vergunningverlening een waterbesparingsplan en gaan daar periodiek op toetsen.**
- **We kijken of grote bedrijven in de nabijheid van rivieren oppervlaktewater kunnen gebruiken.**
- **We stimuleren het Rijk om via fiscale maatregelen het onttrekken van water minder aantrekkelijk te maken.**
- **Bij alle ruimtelijke plannen toetsen we of er voldoende aandacht is voor water: geen woningbouw in de uiterwaarden, overloopgebieden zo inrichten dat dijkverhoging niet de enige oplossing is.**
- **We stimuleren gratis drinkwatertappunten in de Gelderse steden en dorpen.**
- **We stimuleren de Gelderse inwoner om hemelwater af te koppelen: de regenton wordt gemeengoed.**
- **We organiseren de provinciale kampioenschappen tegel wippen: welke gemeente verwijdert de meeste tegels per inwoner om zo water en groen een kans te geven.**
- **We stimuleren schoolzwemmen zodat jonge inwoners van Gelderland zich ook veilig voelen in en bij het water.**
- **We ontwikkelen een campagne: veilig varen. Tijdens corona is het aantal vaartuigen enorm gegroeid. Nog niet iedereen is even ervaren en bedreven op het water.**

Verantwoordelijkheid nemen voor natuur én landbouw

Ook in Gelderland is het evenwicht tussen natuur en landbouw verstoord. Door een overdaad aan stikstof zie je vooral brandnetels en bramenstruiken in plaats van paddenstoelen, lijkt de hei op grasland en breken vogels hun pootjes omdat ze te weinig kalk in hun botten hebben. De Veluwe als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur moet beter worden beschermd.

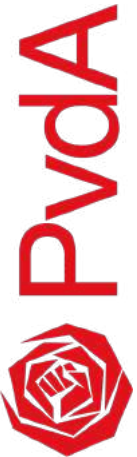
Voor de PvdA is duidelijk dat we naar nieuwe vormen van landbouw en veeteelt moeten. De agrarische sector zal op kleinere schaal moeten gaan opereren, met minder export en meer ruimte voor agrarisch natuurbeheer. Innovatieve bedrijven laten nu al zien dat dit mogelijk is. Deze bedrijven kunnen als voorbeeld dienen. Om de transformatie van de sector mogelijk te maken, wil de PvdA investeren in betere verdienmodellen. Voor maatschappelijke diensten als natuurbeheer krijgen boeren bijvoorbeeld financiële vergoedingen.

De transitie van de agrarische sector zal een langdurige operatie zijn, maar kent een duidelijk eindpunt. De toekomst is aan kleinschalige bedrijven die in evenwicht met de omgeving werken. Hierbij hoort ook de eiwittransitie naar meer plantaardig voedsel. Het buitengebied is gebaat bij regie op de transformatie. Provincie en gemeenten maken hiervoor de kaders.

De natuur is gebaat bij een gezonde wildstand. Gelderland heeft groot wild en grote roofdieren als de wolf in de provincie. Hierdoor komt het huidige wildbeheer onder druk te staan. Wij willen een nieuw natuurlijk evenwicht de kans geven en actiever aan de slag met de wildbeheereenheid om dat te bereiken.

Ons plan voor natuur en landbouw in evenwicht

- In de Gelderse stikstofaanpak gaan we verder met bronmaatregelen (vervuilers aanpakken, natuurherstel en aanpak van droogte).
- We voltooien het Gelders natuurnetwerk, waarmee we een aaneengesloten netwerk van natuur hebben waarbinnen wild zich kan verspreiden. Dit is goed voor de biodiversiteit.
- We financieren agrarisch natuurbeheer: als boeren een rol nemen in het beheer van houtopstallen, verbindingszones en brede bermen staat hier een financiële vergoeding tegenover.
- We stimuleren boeren de transitie te maken naar een natuurinclusieve en extensieve bedrijfsvoering. Daarvoor komt een transitiefonds.
- We bouwen een podium voor bedrijven die een goed voorbeeld vormen.
- We investeren in start-ups voor lokale afzet van agrarische producten. We stimuleren de netwerken die dit mogelijk maken.
- De wildbeheereenheid moet actief bijdragen aan een nieuw natuurlijk evenwicht tussen onze wilde grazers en roofdieren. Dit draagt bij aan de biodiversiteit op alle vlakken.
- Bodem en water worden leidend bij de transitie naar een nieuw buitengebied. In gebieden als de Achterhoek moeten we water langer vasthouden in het voorjaar, om de droogte in de zomer te bestrijden.
- Natuur heeft een eigen waarde en moet breed toegankelijk zijn. Wel willen we aandacht voor de druk op populaire natuurgebieden als Veluwe en Veluwezoom.

Iedere Gelderlander recht op schone energie

Gelderland is hard bezig om te verduurzamen. De verduurzaming van onze energietoevoer wordt steeds zichtbaarder in het landschap. Toch blijft het aandeel duurzame energie in het totale verbruik laag: ongeveer 7%. Ook de energiebesparing blijft flink achter. Hierdoor waren we in 2020 pas op de helft van de CO2 doelen van 2030. De vraag doet op of alleen inzetten op de traditionele duurzame energiebronnen afdoende is om de doelen te halen. De discussie over kernenergie is hierdoor, ook in Gelderland, terug van weggeweest.

Wat de PvdA betreft blijven de klimaatdoelen van 2030 en 2050 staan. Het landschap zal ingrijpend veranderen als gevolg van de energietransitie. Dat kan op veel tegenstand rekenen, maar niets doen is geen optie. Goede communicatie, participatie en compensatie is cruciaal om van de transitie een succes te maken. De rekening van al deze dure, maar nodige investeringen leggen we bij de vermogende grootverbruikers. Mensen met minder financiële slagkracht helpen we juist bij het verduurzamen van hun woningen en vervoer. Schone en goedkope energie is niet alleen iets voor de happy few.

Ons plan voor schone energie in heel Gelderland

- Wij zijn voorstander van méér windmolens tegen strengere voorwaarden. We accepteren geen nieuwe windmolens als omwonenden niet mee profiteren. Ook hanteren we lagere geluidsnormen om de gezonde leefomgeving te garanderen.
- Bij het ontwikkelen van nieuwe elektriciteitsopwekkers wordt er aandacht besteedt aan cable-pooling (verschillende energiebronnen aan één netaansluiting koppelen) en clustering (energiebronnen zoals zonne- en windparken dicht bij elkaar plaatsen in plaats van versplinterd over het landschap) om het net te ontlasten. Op deze manier kunnen we op korte termijn meer duurzame energie opwekken en blijft het onderhouden van het net betaalbaar.
- Alle daken van bedrijfspanden moeten voor 2030 zonnepanelen hebben. De provincie helpt hierbij door energiecoaches aan te bieden. Omgevingsdiensten zorgen voor de handhaving.
- Zonnepanelen horen bij voorkeur op daken en niet op schaarse grond. Mocht het echt niet anders kunnen dan moet een zonnepark gecombineerd worden met functies als natuurontwikkeling, parkeren of weidegebied.
- Naast doelen op de uitstoot van CO₂, focussen we op het tegengaan van de uitstoot van methaan. Dit broeikasgas is op korte termijn vier maal zo sterk als CO₂ en versnelt het broeikaseffect dus enorm. We maken hierover concrete afspraken met industrie en de boeren.
- In tijden van extreem hoge energieprijzen stellen we energievouchers beschikbaar en verlagen we OV tarieven voor lage inkomens.
- We zetten actief in op omscholing van de beroepsbevolking. Dat doen we door samen met onderwijsinstellingen en werkgevers een Bouwacademie op te richten waar zij-instromers laagdrempelig een technisch beroep kunnen leren.
- Er komt een fonds om maatschappelijk vastgoed te vervangen of te verduurzamen, zodat Gelderse dorpen en steden kunnen blijven werken aan sociale binding. We zetten hierbij de expertise en kennis in die is opgedaan bij het programma SteenGoed Benutten.
- Er komt een apart programma voor energiebesparing. Omgevingsdiensten gaan bedrijven vaker controleren of er wel genoeg aan besparing wordt gedaan.

Veilig, betaalbaar en snel verplaatsen in Gelderland

Bereikbaarheid is een voorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. Bewoners moeten zich makkelijk, veilig en betaalbaar door Gelderland kunnen bewegen. Daarvoor is een slimme mix van vervoersmiddelen en infrastructuur nodig. De PvdA heeft hard gewerkt om de verkeersveiligheid te verbeteren. Er is een lijst met gevaarlijke kruispunten opgesteld en deze worden de komende jaren een voor een aangepakt. Ook zijn er snelheidsverlagingen gekomen op enkele provinciale wegen. Het OV staat op dit moment flink onder druk door toegenomen kosten. Als er geen extra geld bijkomt, is verschraling onvermijdelijk. In goede tijden zijn de winsten voor de commerciële buitenlandse OV-aanbieders, maar tijdens corona moest de overheid flink bijspringen om de verliezen te dekken. De problemen met de Chinese bussen van Keolis hebben tot veel ziekteverzuim geleid bij de buschauffeurs wat weer leidde tot ontevreden reizigers. Door deze problemen komt de vraag op of de manier waarop we aanbesteden wel de juiste is. Een ding is duidelijk: meer regie is nodig om de reiziger blijvend te voorzien van betrouwbaar, betaalbaar en kwalitatief goed vervoer.

Wat de PvdA betreft blijft openbaar vervoer – zowel in steden als op het platteland - van groot belang in die mix, zorgen we dat de fiets een nóg veiliger en sneller alternatief wordt en lossen we de grootste knelpunten op autowegen op. De inzet van de provincie ligt op het beheer en onderhoud van bestaande wegen. Nieuwe autowegen zijn in Gelderland niet nodig zolang er een betaalbaar en bereikbaar alternatief voorhanden is.

Ons plan voor veilige, betaalbare en snelle verplaatsing Gelderland

- De PvdA vindt dat het budget voor het regionale vervoer mag stijgen om het niveau van het Gelderse netwerk op zijn minst in stand te houden. Daarbij hebben we extra aandacht voor buslijnen in het buitengebied, waar geen alternatieven beschikbaar zijn.
- Om het gebruik van OV te stimuleren experimenteren we met het verlagen van tarieven, naar voorbeeld van landen als Duitsland en Luxemburg.
- Om de sociale veiligheid te verbeteren zorgen we dat het noodnummer van de NS ook door reizigers in het regionale OV kan worden gebruikt.
- Bij de aanbesteding van busvervoer stellen we harde eisen aan de arbeidsomstandigheden van de buschauffeurs. Chauffeurs in Gelderland moeten een goed salaris, genoeg pauze en comfortabel materieel hebben. Dat regelen we altijd in samenspraak met de vakbonden en niet alleen met de vervoerders.
- Bij de aanschaf van materieel is niet alleen de prijs leidend, maar ook de geografische nabijheid en betrouwbaarheid van de producent. We onderzoeken de oprichting van een Gelders OV-voertuigen bedrijf. Op deze manier moeten debacles zoals met busproducent BYD voorkomen worden.
- Om de regie over het OV te verbeteren is opbrengstverantwoordelijkheid voor de provincie bespreekbaar.
- Wat ons betreft gaat Lelystad Airport niet open. In plaats daarvan moet het internationale treinverkeer sterk worden verbeterd. De directe treinverbinding tussen Apeldoorn en Berlijn behouden we, ook zetten we in op een directe verbinding tussen Arnhem en andere grote Europese steden. De verbinding tussen Nijmegen en Kleve moet worden hersteld. Op korte termijn verbeteren we het busverkeer tussen Gelderland en Duitsland.
- De bereikbaarheid van Wageningen en haar universiteit wordt verbeterd met een snelle HOV verbinding met zowel Ede als Arnhem. Samen met de provincies Brabant en Limburg lobbyen we bij het Rijk voor de elektrificatie van de Maaslijn en een directe intercity tussen Eindhoven en Arnhem. Er komt een keerspoor bij Harderwijk zodat de Noord-Veluwe een snelle verbinding krijgt met Amersfoort.
- We breiden het provinciale snelfietspadennetwerk uit en verbeteren de verbindingen met andere regio's. We onderzoeken de mogelijkheid van een maximumsnelheid op de snelfietspaden om de veiligheid verder te verbeteren.
- We pakken de gevaarlijkste kruispunten op de Gelderse wegen aan. Daarbij worden de ervaringen van omwonenden meegenomen. We verlagen de maximaal toegestane snelheid op provinciale wegen van 80 naar 60 km/u waar dat kan.
- De provincie draagt niet bij aan Rijkswegen, dat is een verantwoordelijkheid van het Rijk.

Iedere Gelderlander recht op kunst en cultuur

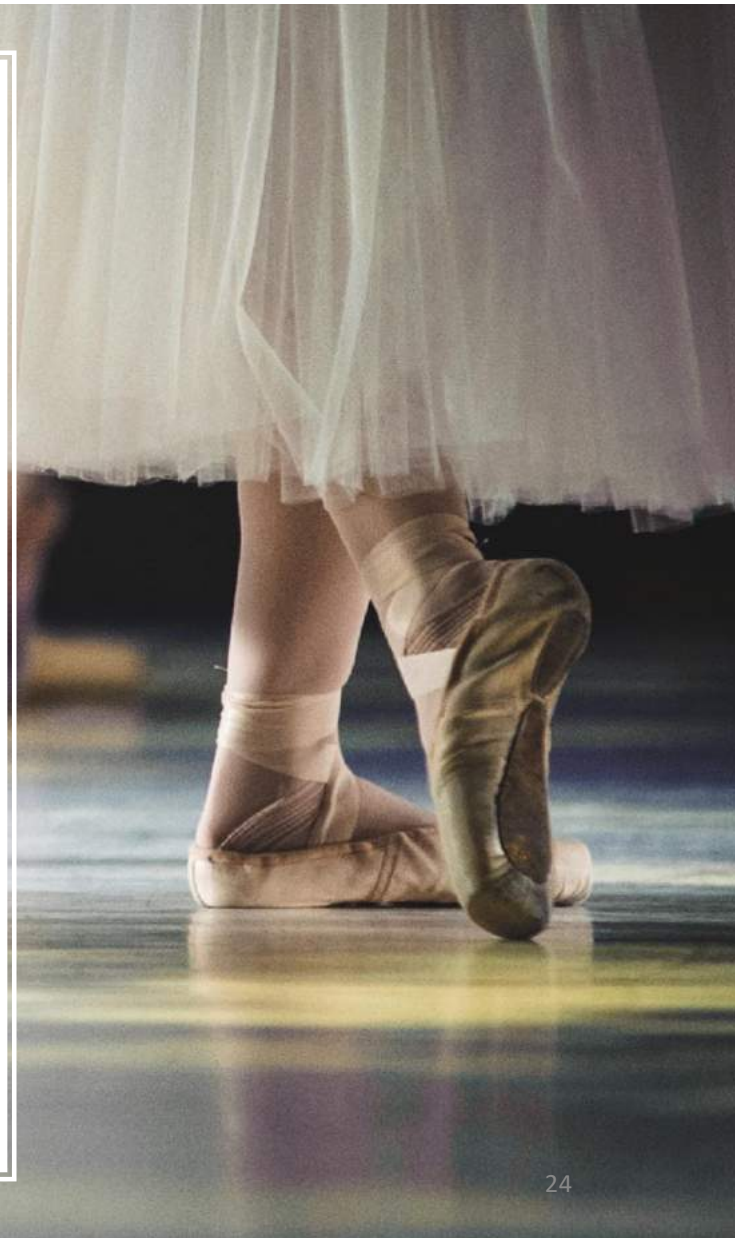
Een liedje dat een traan teweegbrengt. Het festival waar je voor het eerst verliefd werd. Of het theaterstuk waarin jij jezelf helemaal herkent. Kunst biedt ruimte voor dialoog en nieuwe manieren van communiceren. Als we praten over kunst en cultuur dan praten we over wie we zijn, onze dromen en drijfveren.

Gelderland is de provincie met de meeste kastelen van Nederland. Daarnaast telt onze tal van andere culturele erfgoederen, zoals molens. De provincie voelt zich verantwoordelijk voor dit erfgoed en wil de bijzondere geschiedenis van bijvoorbeeld het hertogdom Gelre levend houden.

De waarde van cultuur neemt toe meer naarmate meer mensen participeren. We willen culturele instellingen de ruimte geven om te groeien zodat een breed publiek bereikt kan worden.

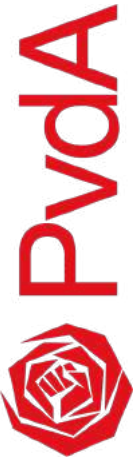
In dorpen en in steden staan culturele voorzieningen steeds vaker onder druk. Het gaat dan zowel om kleinschalige verenigingen als om top-gezelschappen als Oostpool, Introdans en de Ereprijs.

Voor mensen met een kleine beurs is cultuur vaak minder bereikbaar. Veel mensen ervaren bij kunst nog een hoge drempel. Daarom willen we kinderen al vroeg in aanraking laten komen met cultuur. Om dit te kunnen realiseren zijn organisaties als het Jeugdfonds sport en cultuur cruciaal. De PvdA wil de culturele infrastructuur langjarig ondersteunen zodat culturele makers lange termijn investeringen kunnen doen.

Ons plan voor kunst en cultuur voor iedereen

- We stellen normen aan subsidies om lokaal en regionaal (jong) talent op grote evenementen een plek te geven, zoals bij de Airborne herdenkingen.
- We organiseren een groot cultureel evenement in de provincie. We denken daarbij aan de regio Arnhem-Nijmegen als Culturele Hoofdstad van Europa.
- Steden kunnen meer subsidie ontvangen als ze samenwerken met andere steden of dorpen in Gelderland.
- We stimuleren kleine gezelschappen in kleine kernen. Dat doen we door broedplaatsen te faciliteren.
- We behouden de ondersteuning van de huidige gezelschappen.
- Het Rijk investeert in Oostpool en Introdans, om dit te behouden zijn goede faciliteiten noodzakelijk, de provincie draagt hier aan bij.
- We blijven het Jeugd Sport- en Cultuurfonds ondersteunen.
- Een belangrijke opdracht voor gesubsidieerde instellingen is talentontwikkeling. Wij willen een Gelderse Culturele Federatie, vergelijkbaar met de Gelderse Sport Federatie.
- Alle Gelderse musea gaan voor een dag gratis open. Voor jongeren tot 25 jaar worden Gelderse musea gratis.
- We bestrijden laaggeletterdheid. In de komende vier jaar willen wij 5.000 mensen helpen bij het verbeteren van het taalniveau.
- Wij maken met de beheerders van cultureel erfgoed goede financiële afspraken voor het behoud en verduurzamen van het erfgoed.

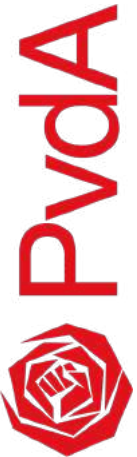

Iedere Gelderlander recht op sport en beweging

Sporten is gezond en zorgt voor ontmoeting en zelfvertrouwen. We willen dat alle inwoners voldoende bewegen. De PvdA wil dat voor iedereen mogelijk en aantrekkelijk maken. We zien dat vitale sport- en beweegaanbieders hier een cruciale rol in hebben. Trots zijn we op de diversiteit aan sportverenigingen, vanuit de provincie ondersteunen we lokale verenigingen al sinds jaar en dag met bijvoorbeeld evenementen. We zien nog veel kansen in de verbinding met andere organisaties, zoals de zorgpartners, het onderwijs en het bedrijfsleven. Helaas sporten en bewegen kinderen én ouderen steeds minder. Terwijl juist in onze provincie kinderen en ouderen heerlijk moeten kunnen buitenspelen en bewegen.

Ons plan voor sport en bewegen

- Samen met gemeenten zorgen we voor goede, duurzame en voldoende sportaccommodaties zijn. Er komt een cofinancieringsregeling voor verduurzaming van sportkantines en –velden.
- We stimuleren een inclusief aanbod bij sportverenigingen, zodat ook bewoners met een beperking kunnen bewegen. Daarom blijven we Uniek Sporten steunen.
- Zorgverzekeraars willen vaak niet met één gemeente om tafel om positieve gezondheid te stimuleren, maar wel met een grote groep. De provincie neemt hier een coördinerende rol in.
- Sport en bewegen is voor alle inwoners toegankelijk. Wie het niet kan betalen kan een beroep doen op de Gelre pas of het Jeugdsport- en cultuurfonds. Dat fonds blijven we ondersteunen.
- Speeltuinen en beweegtuinten worden aangepast op de wensen van gebruikers. Samen met kinderen en volwassenen wil de PvdA hier werk van maken. Een subsidie voor groene schoolpleinen blijft gehandhaafd en zo nodig wordt deze uitgebreid.
- Sportevenementen kunnen Gelderland op de kaart zetten. Daarom gaan we er vol voor dat het WK Vrouwenvoetbal in 2027 in Gelderland plaatsvindt.

Bruisende dorpen en steden

Verbinding tussen bewoners is een randvoorwaarde voor een sociale maatschappij. Die verbinding kan op veel manieren gestimuleerd worden. Een actief verenigingsleven, een divers woonaanbod voor jong en oud of het hebben van een huisarts om de hoek. Allemaal draagt het bij aan het gevoel dat je er niet alleen voor staat. Helaas zien we dat er als gevolg van doorgeschoten marktdenken de afgelopen jaren steeds meer voorzieningen, vooral in het buitengebied, zijn verdwenen. Buslijnen worden geschrapt, scholen en zwembaden moeten sluiten en jongeren kunnen geen woning meer vinden in hun dorp. Financieel rendement is vaak belangrijker geworden dan maatschappelijke waarde. De PvdA wil de komende jaren actief bijdragen aan een verbetering van het voorzieningenniveau in alle Gelderse dorpen en steden en daarmee de verbondenheid en algehele leefbaarheid verbeteren.

Ons plan voor bruisende dorpen en steden

Bruisende dorpen beginnen bij de energie die jongeren de gemeenschap kunnen opleveren. Bij het uitvoeren van de woningbouwopgave zorgen we dat er gemengd gebouwd wordt voor jong en oud. Staterswoningen en sociale huur komen ook in kleinere dorpen. Daarom richten we ons bij het oprichten van het Woonfonds ook op projecten in het buitengebied zodat starters niet onnodig wegtrekken. Op die manier wordt vergrijzing tegengegaan. Het Brummense dorp Hall dient hierbij als voorbeeld.

We helpen gemeenten om kleine scholen in stand te houden. Scholen zijn cruciaal voor leefbaarheid. Met het verdwijnen van een school uit een dorp gaat veel organisatiekracht, sociale cohesie en ontmoeting verloren. Dat is ook wat waard.

Er komt één loket waar mensen die last ervaren van hun directe leefomgeving terecht kunnen. Er kan dan snel en integraal gewerkt worden aan een oplossing voor klachten over geluid, luchtkwaliteit en verkeersveiligheid.

We verplichten alle gemeenten om het voorzieningenniveau van iedere dorpskern te monitoren. Als het voorzieningenniveau ondermaats is wordt samen met inwoners een plan gemaakt om de leefbaarheid te verbeteren. Bijvoorbeeld door het oprichten van multifunctionele accommodaties.

We brengen het Gelderse Grote Stedenbeleid en Kleine Stedenbeleid terug. De provincie kan bijdragen in ruimtelijke en sociale ontwikkelingen die de leefbaarheid vergroten.

Leegstand gaan we tegen door het verbreden van het succesvolle programma SteenGoed Benutten. Ook plannen voor de herstructurering van grotere gebieden kunnen aanspraak maken op subsidies.

Naast het noodpakket voor het beperken van de energierekening komt er een regeling om dorpshuizen, verenigingsgebouwen en ander maatschappelijk en cultureel vastgoed te verduurzamen. De provincie helpt ook bij de organisatie hiervan. Sociale binding blijft hierdoor mogelijk.

Om ervoor te zorgen dat iedere Gelderlander toegang heeft tot informatie over de beschikbaarheid van subsidies gaat de provincie de komende vier jaar iedere dorpskern langs om inwoners op de mogelijkheden te attenderen.

Het langer dan twee jaar laten leegstaan van panden of braak laten liggen van bouwgrond wordt verboden. Hierover maken we harde afspraken met gemeenten.

Het belang van de leefbaarheidsalliantie in Gelderland is groot. Het is belangrijk dat de provincie hier blijvend aandacht aan geeft. We gaan met de alliantie in gesprek hoe de organisatiekracht verder versterkt kan worden.

Verantwoordelijkheid nemen voor betrouwbaar bestuur

De PvdA Gelderland wil dat de provincie een transparante, sterke en dienstbare overheid is. Daar hoort ook een politieke cultuur van vertrouwen bij. Vertrouwen in mensen staat bij ons voorop. De PvdA Gelderland wil samen met andere politieke partijen verschillen overbruggen. Maatschappelijke problemen mogen niet ontaarden in bittere tegenstellingen. Daar horen heldere spelregels bij: volksvertegenwoordigers en bestuurders zijn aanspreekbaar en de Gelderse ambtelijke organisatie is rechtvaardig, menselijk en toegankelijk.

De overheid faalt nog geregeld als zij de belofte probeert waar te maken een goede beheerder te zijn van de publieke belangen. Job Cohen noemde het ooit “de boel bij elkaar houden”. Hoewel veruit de meeste inwoners vertrouwen hebben in de democratie raken sommige inwoners het vertrouwen kwijt. De PvdA Gelderland ziet het als een opdracht om er alles aan te doen dit vertrouwen terug te winnen.

Ons plan voor een Gelderse overheid dichtbij

- De provincie is via één telefoonnummer bereikbaar. Inwoners krijgen altijd een ontvangstbevestiging van hun brief of e-mail. De provincie reageert binnen twee weken.
- Naast de vastgestelde normen voor overlast, zoals geluid- en geuroverlast, wegen we bij ontwikkelingen de menselijke context mee. Dat kan betekenen dat er op de ene plek meer kan dan op de andere plek.
- Voor elke inwoner is het navolgbaar hoe en waarom besluiten worden genomen. De provincie gaat meer visueel communiceren: met infographics, filmpjes en animaties. Van elk besluit in de Staten wordt een samenvatting gemaakt die voor iedereen begrijpelijk is.
- De provinciale ombudsman wordt bevoegd klachten over de provincie te onderzoeken en te beoordelen. Ook kan hij aan zijn oordeel een aanbeveling aan de provincie koppelen om herhaling te voorkomen. De ombudsman voert zijn werk onafhankelijk en onpartijdig uit. Hij wordt door de Staten benoemd voor een periode van zes jaar.
- Elke twee jaar wordt er een enquête gehouden onder Gelderlanders wat zij waarderen in hun buurt en wat er beter kan. Hieraan worden acties verbonden en teruggekoppeld.
- We willen experimenteren met nieuwe vormen van medezeggenschap, zoals met een geloot inwonerspanel. We spreken daarover heldere spelregels af.
- Statenleden en bestuurders van de PvdA zijn aanspreekbaar en toegankelijk. Voor ons gaat politiek over ideeënstrijd. Dat betekent dat we het oneens mogen zijn, maar dat we altijd moeten proberen een oplossing te vinden. We willen dat het in de politiek meer gaat over de inhoud. We staan open voor nieuwe coalitievormen.
- Elke gedeputeerde heeft een regio in haar/zijn portefeuille. Dit zorgt ervoor dat het bestuur van de provincie toegankelijker wordt en geluiden uit de verschillende Gelderse regio's beter worden vertaald in keuzes die worden gemaakt.

Verantwoordelijkheid nemen voor gedegen financiën

De provincie Gelderland is een rijke provincie maar ziet het rendement op haar vermogen afnemen. Bovendien nemen de onzekerheden over de Rijksmiddelen toe. De zogenaamde opcenten worden afgeschaft als inkomstenbron. Dat betekent voor Gelderland een tekort van € 220 miljoen.

Er moeten keuzes worden gemaakt waar de provincie Gelderland haar geld aan uitgeeft. Wat de PvdA betreft is het vertrekpunt daarbij dat de provincie een bijdrage levert aan welvaart en welzijn van Gelderland. Kortom: het geld moet terechtkomen bij inwoners van Gelderland.

Een groot deel van het provinciaal vermogen is geormerkt in bestemmingsreserves, wel 1,5 miljard euro. Dat is wel heel veel geld dat al jaren staat te wachten op uitgeven. Of alle ooit vastgestelde bestemmingen echt nog noodzakelijk zijn, daar willen we kritisch naar kijken. Onderuitputting is een fenomeen wat we willen tegengaan.

Daarnaast heeft de provincie Gelderland een aanzienlijk bedrag in diverse fondsen ondergebracht om de economie in Oost Nederland te ondersteunen. Uit een evaluatie van de regionale ontwikkelmaatschappijen blijkt echter dat de zeggenschap van het Rijk niet in balans is met de financiële bijdrage. De PvdA wil bezien of de inleg van Gelderland in fondsen kan worden verminderd ten faveure van een grotere bijdrage door het Rijk, bijvoorbeeld via het Nationaal Groeifonds.

Ons belangrijkste richtsnoer is dat we willen investeren in de samenleving van vandaag én van morgen: daarom willen we slim en verstandig omgaan met overheidsgeld. Dat geld is immers van ons allemaal.

Ons plan voor gedegen overheidsfinanciën

- **We blijven naar behoefte en draagkracht van gemeenten bijdragen aan de realisatie van de gebiedsagenda's: regionale projecten die in een gebied gewenst zijn om een mooier, schoner en eerlijker Gelderland te realiseren.**
- **We gaan met de stofkam door onze bestemmingsreserves: projecten die te lang niet in uitvoering komen kunnen worden gestopt ten faveure van sneller te realiseren projecten.**
- **We bezien kritisch of onze investeringen in Alliander ook daadwerkelijk in Gelderland renderen.**
- **We lobbyen bij het Rijk om haar inbreng in Oost NL meer in balans te brengen met haar aandeel in Oost NL.**
- **We zetten ons in om Brede Welvaart gebiedsgericht als criterium te hanteren voor ons handelen: daarmee blijft de provincie ook investeren in sport, cultuur en leefbaarheid.**
- **De opcenten als voorname inkomstenbron voor de provincie verdwijnen. Wij willen een vervangende belastinggrondslag, die geheven moet worden op basis van de waarde van vastgoed van woningen en bedrijven. Op die manier dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten en wordt vermogen belast.**
- **We willen de komende periode voor 500 miljoen euro gebruik maken van het Gelders stamkapitaal om zo naast de structurele uitgaven ook incidenteel projecten te kunnen realiseren die goed wonen, werken en leven in Gelderland mogelijk maken.**

